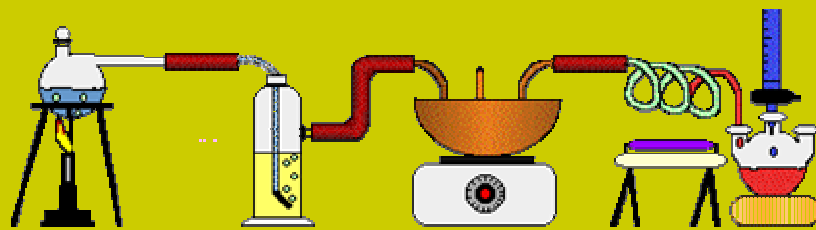

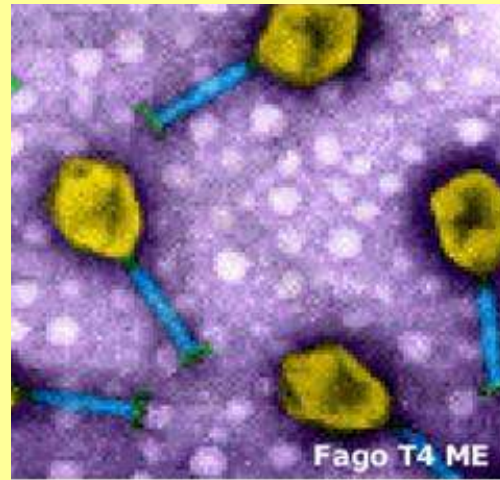
BIOELEMENTOS

Carmen Cid Manzano

I.E.S. Otero Pedrayo. Ourense. Departamento Bioloxía e Xeoloxía.

¿Que compartimos todos os seres vivos?

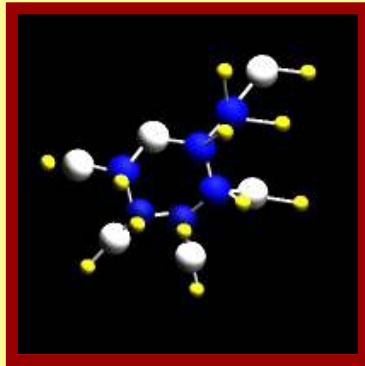

A análise química da matéria viva revela que os seres vivos estão formados por uma série de elementos e compostos químicos.

Os elementos químicos que formam parte da matéria viva denominam-se BIOELEMENTOS.

Os compostos químicos que compartimos todos os seres vivos chámanse **BIOMOLÉCULAS**

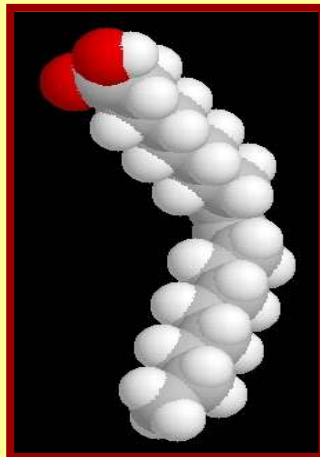
OS GLÍCIDOS OU CARBOHIDRATOS

AS PROTEÍNAS

OS LÍPIDOS

OS ÁCIDOS NUCLEICOS

Composición Universo

Composición corteza terrestre

Composición auga do mar

Composición corpo humano

Porcentaxe do total de Átomos

H	91
He	9,1
O	0,057
N	0,042
C	0,021
Si	0,003
Ne	0,003
Mg	0,002
Fe	0,002
S	0,001
outros < 0,001	

O	47
Si	28
Al	7,9
Fe	4,5
Ca	3,5
Na	2,5
K	2,5
Mg	2,2
Ti	0,46
H	0,22
C	0,19
outros < 0,010	

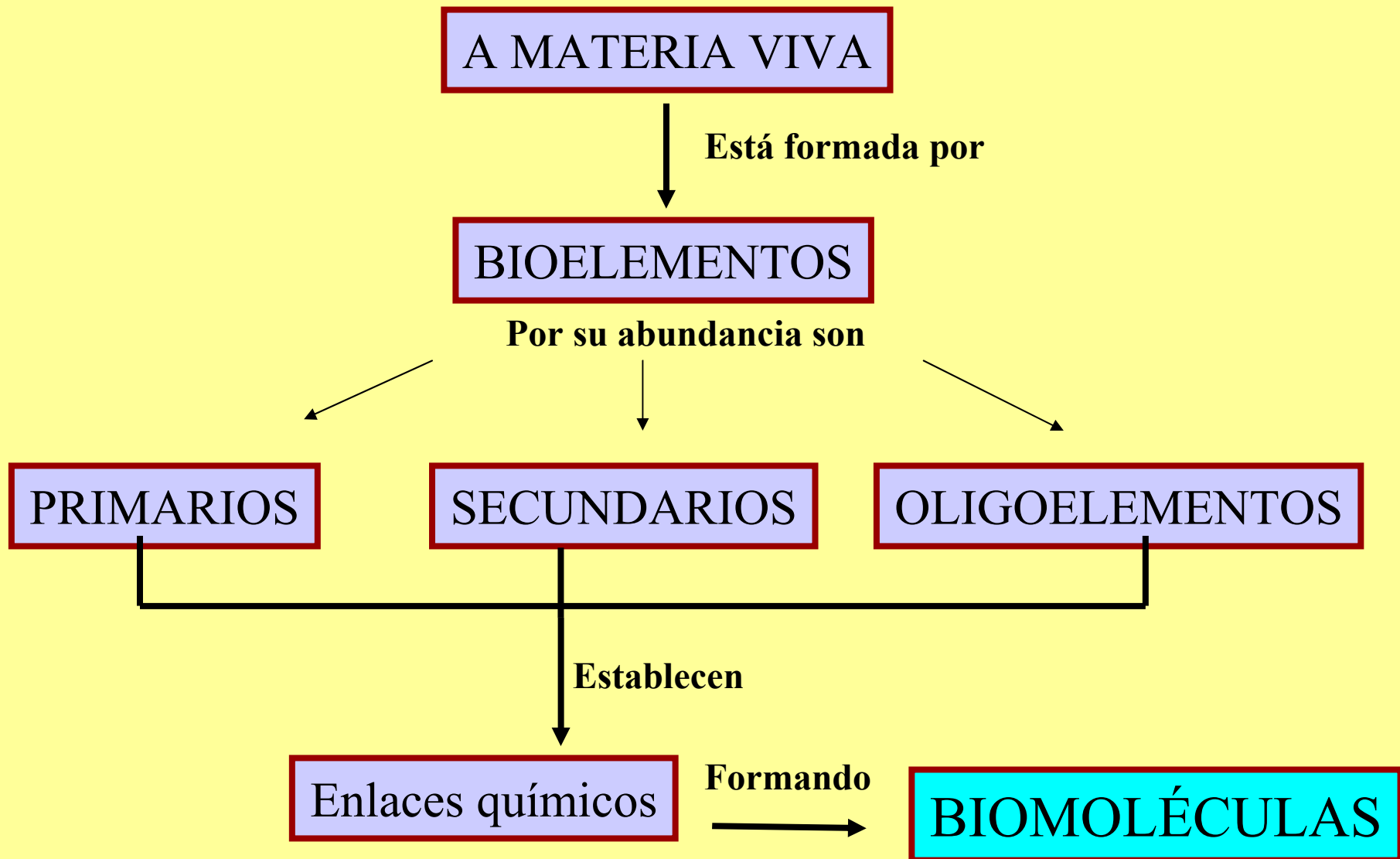
H	66
O	33
Cl	0,33
Na	0,28
Mg	0,033
S	0,017
Ca	0,006
K	0,006
C	0,0014
Br	0,0005
outros < 0,001	

H	63
O	25,5
C	9,5
N	1,4
Ca	0,31
P	0,22
Cl	0,03
K	0,06
S	0,05
Na	0,03
Mg	0,01
outros < 0,01	

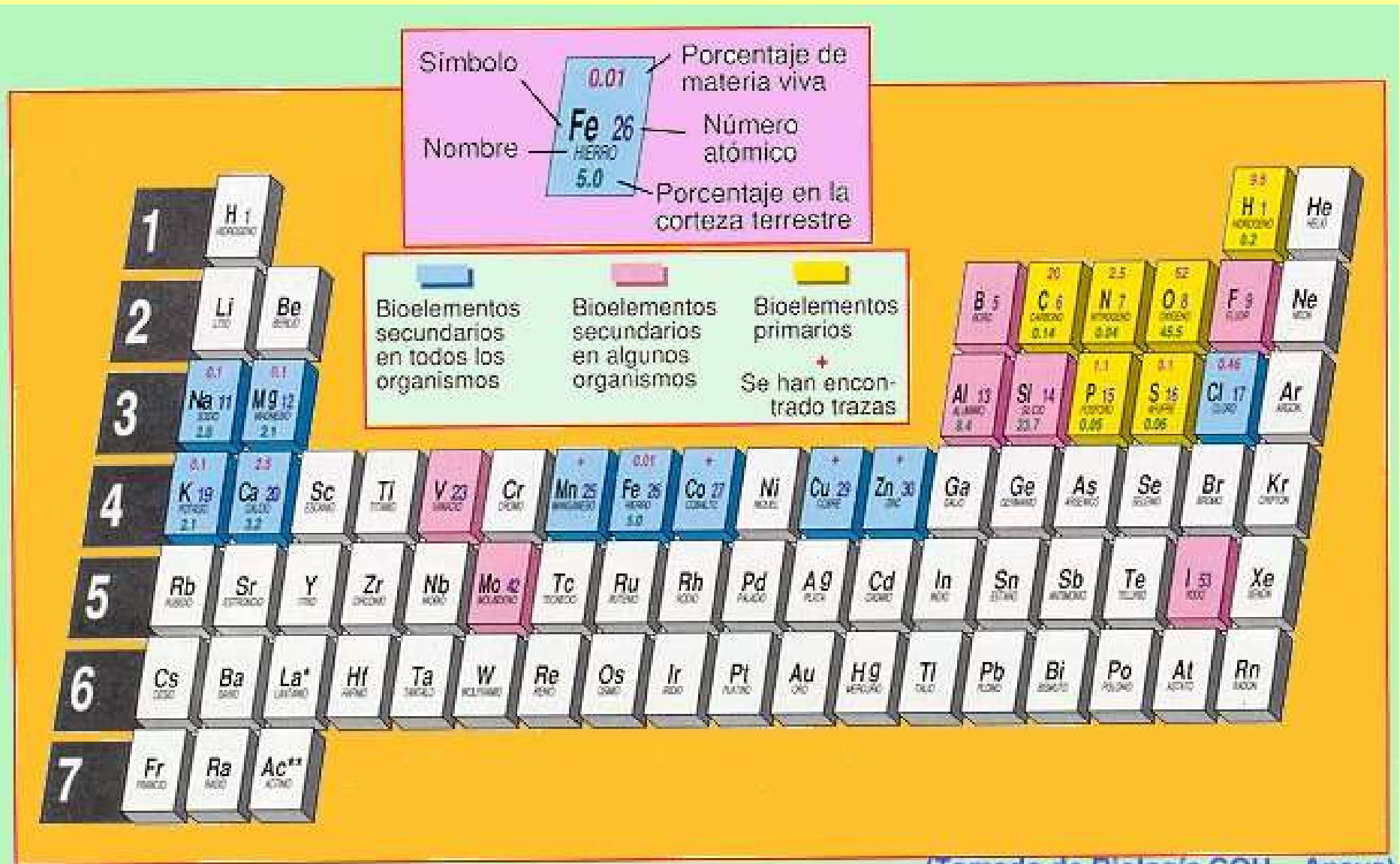
X : Elementos esenciais para a vida

Os seres vivos non elixiron os elementos químicos máis abundantes na cortiza ou na auga do mar, senón que seleccionaron os que tiñan propiedades físico-químicas máis idóneas para formar as súas estruturas e realizar as funcións vitais.

En cualquiera ser vivo pódese atopar ó redor de **setenta elementos químicos**, pero non todos son indispensables nin comúns a todos.

(Tomado de Biología COU - Anaya)

Primarios	Secundarios	Indispensables	Variables
O C H N P S	Na ⁺ K ⁺ Mg ²⁺ Ca ²⁺ Cl ⁻	Mn Fe Co Cu Zn	B Al V Mo I Si

Bioelementos primarios

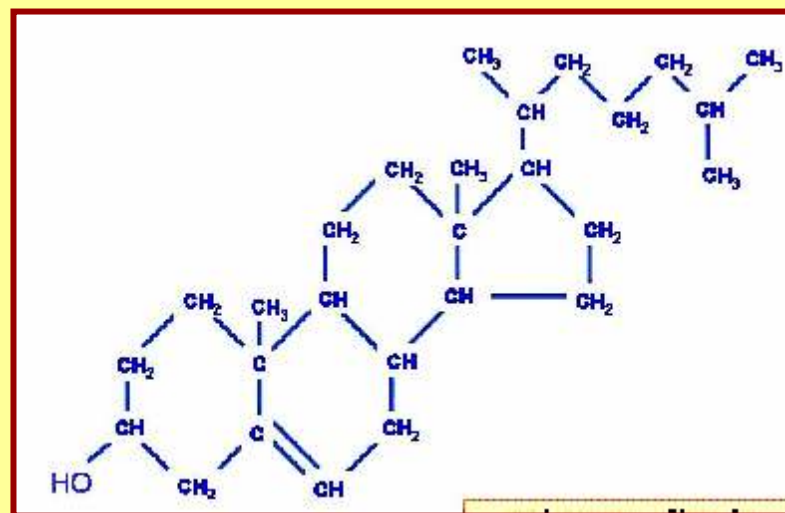
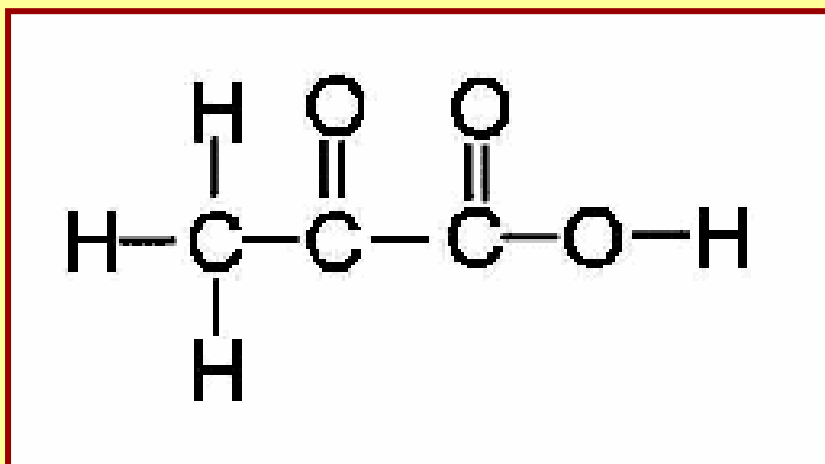
O, C, H, N, P, S

Son os elementos maioritarios da materia viva, constitúen o 95% da masa total.

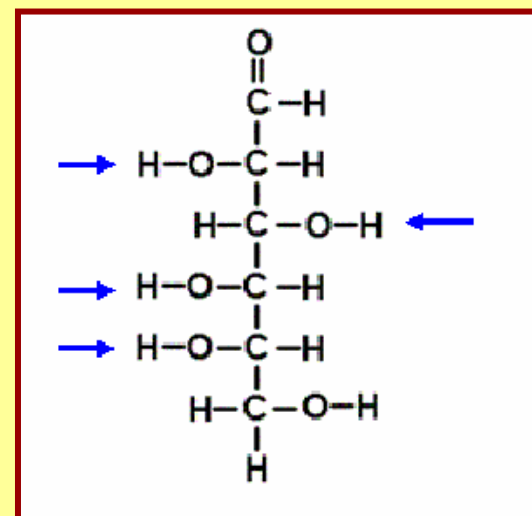
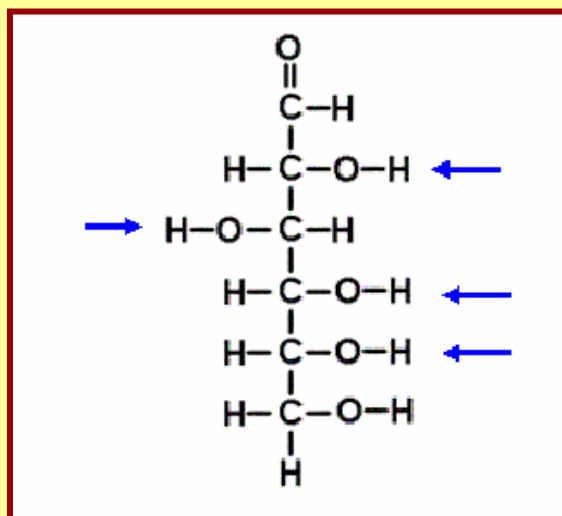
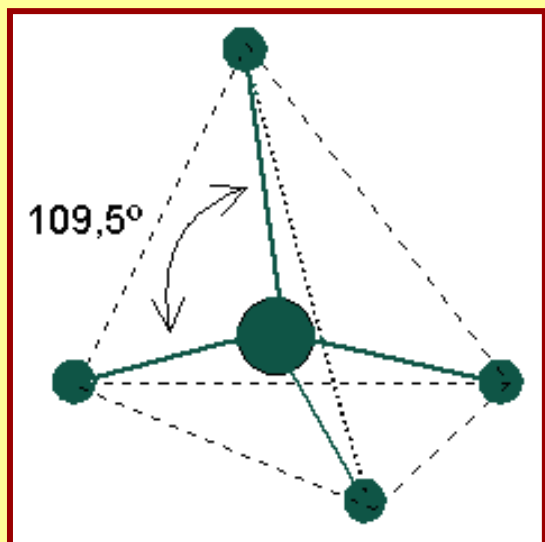
CARACTERÍSTICAS DOS BIOELEMENTOS PRIMARIOS

- ✓ Certa abundancia na cortiza terrestre.
- ✓ Poden formar moléculas grandes, estables e variadas.
- ✓ O C, H, O e N teñen pequena masa atómica e forman enlaces covalente moi estables. Existe unha proporcionalidade inversa entre a masa atómica e a estabilidade do enlace covalente.
- ✓ Os enlaces C-C son estables, poden formar largas e variadas cadeas, así como aneis cíclicos e heterocíclicos, que constitúen os "esqueletos estruturais" dunha inmensa variedade de moléculas orgánicas.

✓ O carbono, nitróxeno e osíxeno, poden compartir máis dun par de electróns, formando enlaces dobres e triples, o que lles dota dunha gran versatilidade para o enlace químico.

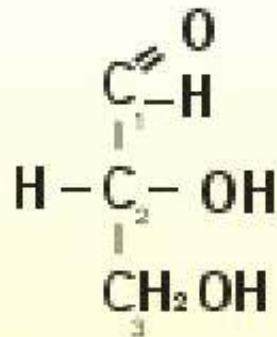

✓ **A causa da configuración tetraédrica dos enlaces do carbono, os diferentes tipos de moléculas orgánicas teñen estructuras tridimensionais diferentes.**

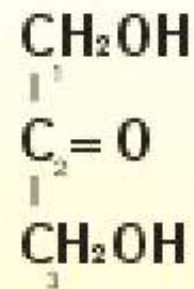

✓As combinacións do carbono con outros elementos, como o osíxeno, o hidróxeno, o nitróxeno, etc., permiten a aparición dunha gran variedade de grupos funcionais que dan lugar ás diferentes familias de sustancias orgánicas.

Os grupos funcionais presentan características físicas e químicas diferentes, e dan ás moléculas orgánicas propiedades específicas, o que aumenta as posibilidades de creación de novas moléculas orgánicas por reacción entre os diferentes grupos.

D - Gliceraldehido

Dihidroxiacetona

Grupos funcionais hidrófilos

Carboxilo	- COOH
Hidroxilo	- OH
Carbonilo	>C=O
Amino	-NH ₂
Imino	>NH
Sulfhidrilo	-SH

Grupos hidrófobos

Radical alquílico -CH₂ - R

Radical etilénico -CH = R

Radical fenilo -C₆ H₅

Os grupos funcionais polares son solubles en auga ou hidrófilos.

Os radicais non polares son insolubles en auga ou hidrófobos.

✓ A maioría dos compostos que forman os bioelementos primarios son polares o que fai a estes compostos solubles en auga.

✓ C e N pasan con facilidade do estado de oxidación a redución e viceversa. Isto é importante nos procesos de obtención de enerxía (fotosíntese e respiración celular).

¿Por que o Si non foi seleccionado para a vida, a pesar da súa maior abundancia na cortiza terrestre (28%) e si o foi o C, que se atopa en proporcións mínimas (0'18 %)?

A resposta a esta cuestión céntrase en tres características que diferencian ó C do Si:

- a) A combinación C-O forma un composto gaseoso e soluble en auga (CO_2), feito que favorece o intercambio de dita molécula entre a célula e o medio. Polo contrario, a combinación Si-O orixina un composto sólido e insoluble (SiO_2), e isto orixina á súa precipitación
- b) SiO_2 é tan estable que resulta case irrompible, o que afecta á súa capacidade de reacción (carece dela). Desde o punto de vista biolóxico, os enlaces deben ser estables, pero non ata o punto de que bloqueen o metabolismo
- c) Os enlaces Si-Si son máis inestables que os do C-C e, polo tanto, non son capaces de formar moléculas bioloxicamente resistentes.

Bioelementos secundarios

S, P, Mg, Ca, Na, K, Cl

**Atópanse formando parte dos seres vivos
nunha proporción do 4,5%.**

(Algúns autores consideran o S e P bioelementos primarios)

Xofre	Atópase en dous aminoácidos (metionina e cisteína) , presentes en todas as proteínas. Tamén en algunhas substancias como a Coencima A.
Fósforo	Forma parte dos nucleótidos , compostos que forman os ácidos nucleicos. É un constituinte de coencimas e outras moléculas como fosfolípidos (substancias fundamentais das membranas celulares). Tamén forma parte dos fosfatos , sales minerais abundantes nos seres vivos.
Magnesio	Forma parte da molécula de clorofila , e en forma iónica actúa como catalizador , xunto con as encimas , en moitas reaccións químicas do organismo.
Calcio	Forma parte dos carbonatos de calcio de estructuras esqueléticas . En forma iónica intervén na contracción muscular, coagulación sanguínea e transmisión do impulso nervioso.
Sodio	Catión abundante no medio extracelular; necesario para a conducción nerviosa e a contracción muscular.
Potasio	Catión máis abundante no interior das células; necesario para a conducción nerviosa e a contracción muscular.
Cloro	Anión máis frecuente; necesario para manter o balance de auga no sangue e no fluído intersticial.

Oligoelementos

Conxunto de elementos químicos que están presentes nos organismos en forma vestixial, pero que son indispensables para o desenvolvemento harmónico do organismo.

Illáronse uns 60 oligoelementos nos seres vivos, pero só 14 deles poden considerarse comúns para case todos, e son: *ferro, manganeso, cobre, zinc, fluor, iodo, boro, silicio, vanadio, cromo, cobalto, selenio, molibdeno e estano.*

Ferro	Fundamental para a síntese de clorofila, catalizador en reaccións químicas e formando parte de <i>citocromos</i> que interveñen na respiración celular e na hemoglobina que interveñen no transporte de osíxeno.
Manganeso	Intervén na <i>fotólise</i> da auga, durante o proceso de fotosíntese nas plantas.
Iodo	Necesario para a síntese da <i>tiroxina</i> , hormona que interveñen no metabolismo
Flúor	Forma parte do esmalte dentario e dos osos.
Cobalto	Forma parte da vitamina B ₁₂ , necesaria para a síntese de hemoglobina.
Silicio	Proporciona resistencia ó tecido conxuntivo, endurece tecidos vexetais (gramíneas).
Cromo	Intervén xunto á insulina na regulación de glicosa no sangue.
Zinc	Actúa como catalizador en moitas reaccións do organismo.
Litio	Actúa sobre neurotransmisores e a permeabilidade celular. En dose adecuada pode previr estados de depresións.
Molibdeno	Forma parte das encimas vexetais que actúan na redución dos nitratos por parte das plantas.

*Departamento Biología e Xeoloxía
I.E.S. Otero Pedrayo. Ourense.*